

บทที่ 11

ประเทศพม่า

1. ความทั่วไป

พม่า เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กับไทยมาเป็นเวลาช้านาน บางครั้งมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกันแต่บางครั้งก็ทำสงครามกัน อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะโครงสร้างของไทยและพม่าก่อนถูกครอบงำโดยจักรวรรดินิยม มีความคล้ายคลึงกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มากกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ แต่ในที่สุดประเทศหนึ่งกลับพัฒนาไปสู่ระบบ เศรษฐกิจแบบปิด และกลายเป็นประเทศสังคมนิยม ในขณะที่อีกประเทศกลายเป็นระบบ เศรษฐกิจ เปิดค่อนข้างเสรี

ประเทศพม่ามีดินแดนตอนเหนือติดต่อกับจีนและลาว ทางตะวันออกติดต่อกับไทย ทิศตะวันตกติดต่อกับบังคลาเทศและทิศใต้ติดมหาสมุทรอินเดีย พม่าประกอบด้วยพลเมืองหลายชาติหลายภาษาที่สำคัญคือ พม่า มอญ ฉาน ยะไข่ กะเหรี่ยง ชิน และคะฉิ่น พวกมอญนับ เป็นกลุ่มที่เก่าแก่ที่สุด การที่พม่ามีหลายเชื้อชาติหลายภาษาจึงเกิดการรุ่มร่ามแห่งความ เป็นใหญ่ระหว่างกันตลอด เวลาหาความสงบภายในประเทศได้ยากยิ่ง แม้กระทั่งในปัจจุบัน

ในสมัยของพระเจ้าบุเรงนอง ทรงรวบรวมประเทศพม่าเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{1/} และมีการขยายอำนาจเข้ามาในไทยด้วย ต่อมาได้เกิดการแตกแยกในพม่า และมีการรุ่มร่ามกันเองอีกหลายครั้ง จนถึงสมัยพระเจ้าอลองพญาซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายได้รวบรวมพม่าเข้าด้วยกันได้สำเร็จ กล่าวได้ว่า พม่าจะรวมเป็นปึกแผ่นได้เพียงช่วงเวลาสั้นๆ เมื่อมีพระมหากษัตริย์ที่เข้มแข็งเท่านั้น เมื่อใดที่ผู้ปกครองอ่อนแอ

พลเมืองซึ่งมีหลายเชื้อชาติก็พร้อมที่จะแตกแยก และเมื่อไรก็ตามที่มีการสู้รบกันขึ้นในประเทศพม่า มักจะมีผลมากระทบกระเทือนไทยเสมอๆ เนื่องจาก ผู้แพ้หลบหนีเข้ามาในเขตไทยและมีการไล่ติดตาม เข้ามารบกันในประเทศไทยอยู่เนืองๆ

2. พม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ

พม่าตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษอย่างแท้จริงใน ค.ศ. 1886

พม่าทั้งประเทศถูกยึดและนำไปรวม เป็นเพียงมณฑลหนึ่งของรัฐบาลอังกฤษที่อินเดีย ซึ่งก่อนหน้านั้นอังกฤษและพม่าเคยทำสงครามกันมาแล้วถึงสองครั้งคือ ครั้งแรกระหว่าง ค.ศ. 1824-26 และครั้งที่สองเมื่อ ค.ศ. 1852 ซึ่งทั้งสองครั้งพม่าสูญเสียทั้งค่าปรับดินแดนบางส่วนและต้องยอมทำตามเงื่อนไขหลายประการ แต่ครั้งสุดท้ายคือ ค.ศ. 1885 นั้น พม่าสูญเสียเอกราชให้อังกฤษโดยสิ้นเชิง^{2/}

เมื่อพม่าถูกรบครองโดยอังกฤษนั้น สถาบันกษัตริย์ได้ถูกยกเลิกไปและอังกฤษแบ่งการปกครองพม่าเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มพม่าแท้ในพม่าตอนบน (Upper Burma) และพม่าตอนล่าง (Lower Burma) กับชนกลุ่มน้อยในพม่าโดยปกครองแบบแบ่งแยก (Divided and Ruled)^{3/} ซึ่งการปกครองลักษณะนี้ทำให้อังกฤษค่อนข้างปลอดภัยจากการรวมตัวต่อต้านโดยชาวพื้นเมือง อย่างไรก็ตาม อังกฤษได้ส่งเสริมการศึกษาในพม่าอย่างเต็มที่ และในทางด้านเศรษฐกิจนั้นใช้นโยบายเสรี เช่นเดียวกับที่ใช้ในมลายู เป็นผลให้มีชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในพม่ามากขึ้น อังกฤษได้ปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น สร้างทางรถไฟ การพยายามปรับปรุงที่ดินให้เหมาะสมแก่การเพาะปลูก ฯลฯ

อย่างไรก็ดี ชาวพม่าได้ขอแยกตัวจากอินเดียใน ค.ศ. 1923 และในปี ค.ศ. 1937 พม่าแท้มีโอกาสปกครองตนเองมากขึ้นโดยมีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรียี่สิบแปดเป็นครั้งแรก

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองอังกฤษเข้ามาปกครองพม่าอีกให้พม่ามีนายกรัฐมนตรีได้ โดยมีเงื่อนไขว่าพม่าต้องอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ซึ่งฝ่ายพม่าไม่พอใจ นักการเมืองบางกลุ่มถึงกับเอาลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาเพื่อปฏิวัติพม่า ในที่สุดมีการเจรจาระหว่างพม่ากับอังกฤษ อังกฤษยอมให้พม่าเป็นเอกราชได้เมื่อ 27 มกราคม ค.ศ. 1947^{4/} โดยอยู่ในเครือจักรภพอังกฤษแต่ภายในปีเดียวกันนั้นเองเมื่ออู努 ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีได้เจรจาสันติภาพจากอังกฤษได้สำเร็จ และได้รับมอบอำนาจอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลอังกฤษเมื่อ 4 มกราคม ค.ศ. 1948^{5/} ความสำเร็จครั้งนี้ส่วนหนึ่ง เนื่องจากในขณะนั้นเกิดปัญหายุ่งยากภายในประเทศอังกฤษเอง เช่น การว่างงาน คนไร้ที่อยู่ การโจมตีของพรรคฝ่ายค้าน ฯลฯ ทำให้อังกฤษไม่มีเวลาจะเข้ามาแทรกแซงพม่ามากนัก จึงยินยอมปล่อยมือจากพม่า

หลังจากได้เอกราชแล้วรัฐบาลพม่าใช้นโยบายเสรีนิยมในการปกครอง แต่มีนักการเมืองหลายกลุ่มไม่พอใจกับความขัดแย้งกับรัฐบาลตลอดเวลาใน ค.ศ. 1958 นายพลเนวิน ยึดอำนาจจากอู努ได้หลังจากนั้นมีการปราบปรามผู้ก่อกวนต่างๆ อู努กลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งใน ค.ศ. 1959 แต่ต้องเผชิญกับปัญหาเก่าๆ ซึ่งแก้ไม่ได้ เช่น ปัญหาคนกลุ่มน้อย ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาการแย่งอำนาจของนักการเมือง ในที่สุดนายพลเนวินกลับมายึดอำนาจอีกครั้งใน ค.ศ. 1962 และตั้งสภาปฏิวัติขึ้นบริหารประเทศโดยมีนโยบาย^{6/} ยึดความเป็นกลาง ดำเนินเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ส่งเสริมเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมจะได้รับความช่วยเหลือ เฉพาะที่ไม่มีข้อผูกพัน ไม่อนุญาตให้

คนต่างดาวหรือองค์การต่างดาว เข้ามามีอิทธิพล

แต่เนวินก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้ทั้งหมด มีปัญหาได้ เรือรั้งมาจนปัจจุบันที่สำคัญคือปัญหาชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระ ซึ่งรัฐบาลกลางไม่ยินยอม ดังนั้น การรพหุงจึงเกิด เสมอ อีกปัญหาที่สำคัญคือ นโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของนายพล เนวิน ไม่บรรลุผล เมื่อรัฐบาลประกาศยึดกิจการทั้งหมดทั้งของชาวต่างชาติและชาวพื้นเมืองเป็นของรัฐ มีผลให้กิจกรรมทาง เศรษฐกิจหยุดชะงัก สินค้าขาดตลาด เกิดตลาดมืดและเงินเฟ้อ าลา ทำให้ประชาชนเดือดร้อนมาก นอกจากนั้นการที่เศรษฐกิจของพม่าทรุดโทรมมาก อาจเป็นผลมาจากการที่พม่าจะไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศโดยมี เงื่อนไขผูกพัน ซึ่งมองในทัศนะหนึ่งก็คือ ไม่ต้องการพึ่งพิงผู้อื่น แต่อีกทางหนึ่งก็คือ เมื่อการระดมทุนจากภายในประเทศทำไม่ได้ในขณะที่เศรษฐกิจตกต่ำนั้น การพึ่งพาทุนต่างประเทศในอัตราที่เหมาะสมอาจดีกว่า แต่จะไม่มีผู้ใดที่จะยอมลงทุนโดยไม่หวังผลประโยชน์ ดังนั้นเมื่อพม่ายืนยันนโยบายรับความช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข จึงยากที่มีผู้ให้ความช่วยเหลือ

พม่าประสบปัญหาหนักจากการดำเนินนโยบายชาตินิยมและระบบ เศรษฐกิจแบบสังคมนิยม เผด็จการของนายพล เนวิน ในช่วงแรกของทศวรรษ 1960 ปรากฏว่ามีการขาดแคลนสินค้าการผลิตข้าวตกต่ำลง ภาวะเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น การคอร์รัปชันระบาคในวงราชการ ต่อมานายพล เนวินปรับปรุงนโยบายทางเศรษฐกิจโดยลดความเข้มขั่นของความเป็นสังคมนิยมลงและเพิ่มความเป็น เสรีนิยมมากขึ้น มีการจูงใจชาวต่างชาติให้มาลงทุนในพม่ามากขึ้น และยอมรับความช่วยเหลือจากตะวันตก

3. เศรษฐกิจของพม่าก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง : อาณานิคมของอังกฤษ

ก่อนหน้าการยึดครองของอังกฤษ ระบบ เศรษฐกิจของพม่า เป็นระบบ เศรษฐกิจเพื่อยังชีพ (self - sufficient) แต่เมื่อถูกอังกฤษเข้าครอบครองแล้ว มีผลให้ระบบ เศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

หลังจากสงครามครั้งที่หนึ่งกับพม่าและอังกฤษได้ชัยชนะแล้ว อังกฤษนำนโยบายเศรษฐกิจแบบ เสรีมาใช้ในพม่า ทั้งนี้เพราะในขณะนั้น เป็นยุคของ เสรีนิยม ข้าง หลวงใหญ่ฝ่ายพลเรือนของอังกฤษในดินแดนที่ได้จากพม่า (คະနာວສຣີ ຍະໄພ່ ທວຍ ແລະ ມະຣິດ) ยึดอุดมการณ์หมดทั้งทาง เศรษฐกิจ ความ เสอมภาคทางกฎหมายและความผาสุก ของประชาชน เป็นหลักในการปกครอง^{7/} อังกฤษพยายาม เร่งให้เศรษฐกิจในดินแดนที่ ตนครอบครองมีความ เจริญ เช่น การเปิดป่าไม้สัก สร้างอุต้อเรือ โรงเลื่อย และ พยายามส่งเสริมการค้าขายให้เจริญ และในที่สุดมีการนำเงินเหรียญรูปีมาใช้ตาม เมืองท่าที่ตนครอบครอง หลังจากสงครามครั้งที่สองอังกฤษเปิดเส้นทางการค้าระหว่าง เมาะลำเลิงกับยูนนาน (จีน) เมื่อ ค.ศ. 1860^{8/} และอังกฤษยังเปิดธนาคารที่ร่างกุ้ง อักยัม และ เมาะลำเลิง และต่อมาได้ตั้งสำนักงานผลิตธนบัตรที่ร่างกุ้งหลังจากการ เปิดคลองสุเอซใน ค.ศ. 1869 ทำให้การค้าขาย เจริญขึ้นการใช้เงินตราต่างประเทศหลาย นอกจากนั้น ในระยะหลังนี้อังกฤษได้พัฒนาลุ่มแม่น้ำอิระวดี เป็นแหล่งผลิตข้าวสำหรับ อาณานิคมของตนคือ อินเดีย และในที่สุดทำให้พม่ากลายเป็นแหล่งผลิตข้าวที่มากที่สุด ของโลกแห่งหนึ่ง^{9/} นอกจากนี้ มีผู้อพยพเข้ามายังประเทศพม่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอินเดีย ในช่วงที่เปิดคลองสุเอซแล้ว ชาวอินเดียอพยพเข้ามาโดย เฉลี่ย 15,000 คนต่อปี^{10/} การอพยพเข้ามามีทั้งทางบกและทางทะเลโดยเข้ามาเป็น การชั่วคราว เพื่อทำหน้าที่เป็นแรงงานรับจ้างและนายทุนเงินกู้

เศรษฐกิจของพม่าเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว เมื่อได้ติดต่อกับชาวยุโรป ทั้งนี้เนื่องมาจากการคมนาคมที่สะดวกโดยการเปิดคลองสุเอซได้ช่วยร่นระยะทางจากพม่าไปยุโรปได้เกือบครึ่งหนึ่งของระยะทางเดิม^{11/} ส่วนปัจจัยอื่นคือ การเข้ามาปกครองของอังกฤษ ตลอดจนการยอมรับตัวของชาวพม่าด้วย ปรากฏว่า ข้าวและไม้สักของพม่าถูกส่งออกไปยังตลาดโลกมากขึ้น นอกจากนั้น ภายในพม่าเองปรากฏว่าการค้าภายในประเทศเจริญขึ้นด้วย มีการสร้างอุโมงค์เรือทางรถไฟ และถนนต่างๆ ตลอดจนการขยายการกสิกรรมกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้อาศัยแรงงานจากอินเดียเป็นจำนวนมาก นอกจากชาวอินเดียที่เข้ามาเป็นแรงงานแล้ว ชาวอินเดียอีกกลุ่มที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของพม่าคือ กลุ่ม "เซตยาร์" (Chettyars) ซึ่งเป็นนายทุนเงินกู้ที่มีบทบาททั้งในเมืองใหญ่รวมทั้งท้องถิ่นชนบท และคนกลุ่มนี้ได้มีบทบาททำให้กสิกรรมของพม่าสูญเสียที่ดิน เป็นจำนวนมาก

การพัฒนาเศรษฐกิจตลอดจนการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจต่างๆ ของอังกฤษนี้ แท้จริงอังกฤษได้มุ่งประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ เช่น เส้นทางรถไฟนั้นมุ่งทางยุทธศาสตร์โดย เฉพาะอย่างยิ่งควบคุมรัฐบาลพื้นเมืองและประชาชน ในกรณีที่มีการกบฏจะส่งทหารไปปราบได้สะดวก ทั้งยังเป็นเส้นทางที่จะใช้ติดต่อไปยังประเทศจีนได้

นับแต่ ค.ศ. 1890-1923 เป็นช่วงของการขยายตัวของเศรษฐกิจพม่า การค้าขายตัวตุลกการค้าเกินดุล ในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 มูลค่าสินค้าออกเป็นจำนวน 390 ล้านบาทและมีสินค้าเข้า 250 ล้านบาท การค้าขายตัวขึ้นเรื่อยๆ แต่สภาพของพม่าก็คล้ายกับไทยคือ แม้จะมีการผลิตและการค้าระหว่างประเทศรุ่งเรือง เมื่อถูกครอบงำโดยตะวันตก^{12/} แต่ผลกำไรส่วนใหญ่มิได้ตกกับชาวพื้นเมือง ในกรณีของพม่า

นั้นผลกำไรตกกับบริษัทอังกฤษมากกว่า เพราะเมื่อการค้ารุ่งเรืองอังกฤษก็ขอทำสัญญาผูกมัดต่างๆ ซึ่งไม่เสมอภาค ขณะเดียวกับแรงงานชาวอินเดียและนายทุนชาวอินเดียต่างเข้ามาแสวงหารายได้จากพม่า ส่วนชาวจีนนั้นแม้บทบาทในประเทศพม่าจะค่อนข้างน้อย แต่ก็สามารถผูกขาดการค้าข้าว ปลา และการขนส่งทางน้ำได้เช่นกัน และโดยที่ไม่มีกฎหมายห้ามการส่งเงินตราไปต่างประเทศ การสะสมทุนในพม่าจึงไม่เพียงพอแก่การพัฒนา ดังนั้น จึงปรากฏว่าแม้เศรษฐกิจของประเทศจะรุ่งเรือง แต่ชาวพม่าเองกลับมีสภาพที่ยากจนดั่งเดิมและสภาพที่เลวลงกว่าเดิมก็คือ สภาพความขาดแคลนที่ดินทำกิน เนื่องจากที่ดินตกเป็นของนายทุนเงินกู้ชาวอินเดีย บรรดาผู้ส่งออกชาวยุโรปก็ใช้วิธีจ่ายเงินล่วงหน้า (ตกเขียว) เพื่อให้แน่ใจว่าได้ข้าว ซึ่งปกติชาวนาก็สามารถจ่ายเงินคืนนายทุนเงินกู้หรือส่งผลผลิตให้ผู้ส่งออกที่ให้เงินล่วงหน้าได้ แต่ถ้าเกิดความผิดปกติของฤดูกาล "ชาวนาก็จะสิ้นเนื้อประดาตัว ที่ดินของเขาจะตกเป็นของคนอื่น"^{13/} ในช่วง ค.ศ. 1895 นั้นที่ดินแถบลุ่มน้ำอิรวดีเป็นที่ต้องการมากและในที่สุด "การซื้อขายที่ดิน กลายมาเป็นการลงทุนเพื่อเก็งกำไรมากขึ้นทุกที..... ดังนั้น เมื่อเวลาผ่านไป ชาวนาที่ไม่มีที่ดิน เป็นของตนเองก็ยิ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้น"^{14/} กสิกรรมกลายเป็นแรงงานรับจ้างในภาคเศรษฐกิจต่างๆ รวมทั้งในไร่นา โดยต้องแข่งขันกับแรงงานชาวอินเดียอพยพซึ่งค่าจ้างต่ำกว่า เนื่องจาก มีมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่ต่ำกว่า ชาวพม่า จึงตัดราคาแรงงานชาวพม่าได้ง่าย นอกจากกสิกรชาวพื้นเมืองจะได้รับความกดดันมากมายจนเกิดการกบฏขึ้นเนืองๆ แล้ว^{15/} ในฝ่ายรัฐบาลพม่าในช่วงที่การค้าระหว่างประเทศเฟื่องฟูนั้นถูกอังกฤษตั้งเงื่อนไขเอาเปรียบหลายอย่าง เช่น ด้านภาษีอากร มีการกำหนดให้พม่าเก็บอากรศุลกากรได้เพียงร้อยละ 5 เป็นต้น (แต่ภาษีนั้นยังสูงกว่าภาษีขาเข้าที่อังกฤษให้ไทยเก็บได้เพียง 3% ตามสัญญา เบาว์ริง)

หากพิจารณา เศรษฐกิจพม่าในระยะที่อังกฤษเข้าครอบครองนั้นจะพบว่า อังกฤษพยายามพัฒนาให้การค้าขยายตัว เช่นเดียวกับการผลิตทางเกษตรกรรมโดยเฉพาะข้าว ไม้สัก แต่ทางอุตสาหกรรมนั้น อังกฤษมิได้สนับสนุนอย่างจริงจัง อุตสาหกรรมเท่าที่มี เช่นอุตสาหกรรมน้ำมันพม่า การขาดแคลนทั้งเงินทุน เทคโนโลยี และวัตถุดิบสำคัญในการผลิต เช่น เหล็ก และถ่านหิน ย่อมทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นไปได้อย่างตั้น พม่าจึงต้องส่งสินค้าอุตสาหกรรมจากต่างประเทศเข้ามา นอกจากนั้นแม้อังกฤษจะใช้นโยบายเสรีโดยพยายาม เปิดประตูการค้าก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว อังกฤษกลับผูกขาดในการดำเนินการค้าแทบทั้งหมด เช่น การเปิดเส้นทางเดินเรือในประเทศ กิจการน้ำมัน กิจการป่าไม้ โรงสีข้าว และโรงเลื่อย เป็นต้น^{16/} และนายทุนชาวอังกฤษเหล่านี้ส่งเงินรายได้กลับประเทศจำนวนปีละไม่น้อย เช่นเดียวกับชาวอินเดียและชาวจีน

กล่าวได้ว่าการที่อังกฤษเข้าครอบครองพม่ากว่า 120 ปีนั้น มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพม่าหลายประการทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรม ทางด้านเศรษฐกิจนั้น เศรษฐกิจเปลี่ยนจากแบบยังชีพมาเป็น เศรษฐกิจ เพื่อการส่งออกกลายเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของโลก มีอุตสาหกรรมเกิดขึ้นหลายชนิด การว่าจ้างงานขยายตัวแต่อย่างไรก็ตาม ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจนั้นมิได้หมายความว่าชาวพื้นเมืองจะได้รับผลดีโดยทั่วถึงกลับปรากฏว่าเกิดความแตกต่างของสถานภาพทางเศรษฐกิจระหว่างชาวพื้นเมืองด้วยกันเองและระหว่างชาวพื้นเมืองกับชาวต่างชาติ และที่สำคัญคือ ผลประโยชน์จากความรุ่งเรืองของการผลิตและการค้าถูกส่งออกไปต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันอุตสาหกรรมพื้นบ้านหลายอย่างต้องเสื่อมโทรมลง ทรัพยากรของพม่าถูกนำมาใช้โดยไม่ประหยัด (จะเห็นได้จากการเปิดป่าไม้สักอย่างมากจนไม้สักของพม่าเกือบหมด อังกฤษจึงหันมาขอสัมปทานป่าไม้ในเมืองไทย) เช่นเดียวกับปัจจัยการผลิต

ทางเกษตรคือ ที่ดินตกอยู่ในมือชาวอินเดียเสียมากมาย ทำให้กสิกรไร้ที่ทำกินหรือตกเป็น
หนี้สิน กลายเป็นผู้เช่าที่ดินหรือกลายเป็นกรรมกรและไม่มีกำลังใจที่จะปรับปรุงกรรมวิธี
การเพาะปลูกหรือแม้แต่ปลูกพืชผลที่จำเป็นต่อการเลี้ยงชีพ^{17/}

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เช่น การล้มระบอบการปกครองโดยกษัตริย์
ขณะเดียวกันมีการนำเอาวัฒนธรรมของตะวันตกมาเผยแพร่ นอกจากนั้น การหลั่งไหล
เข้ามาของชาวจีนและอินเดียมีผลให้สภาพสังคมของพม่ามีความแปลกแยกยิ่งขึ้นทำให้
ปัญหาคนกลุ่มน้อยทวีตัว Andrus ได้กล่าวว่า "ประเทศพม่าสูญเสียระบบสังคมวัฒนธรรม
ที่ดีของตนไป เนื่องจากผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เปรียบเหมือนพายุหมุนที่พัดมา
สู่พม่า และลักษณะของกฎหมายที่นำมาใช้ในการปกครองนั้นก่อให้เกิดความไม่ผสมผสาน
กันในสังคมพม่า"^{18/}

ความกดดันที่พม่าได้รับจากการปกครองของอังกฤษรวมทั้งการศึกษาแบบ
ตะวันตกที่อังกฤษนำมาใช้ในพม่ามีส่วนสนับสนุนให้ชาวพม่ามีความคิดชาตินิยม และได้
พยายามต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากอังกฤษในเวลาต่อมา

4. เศรษฐกิจพม่าหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

หลังสงครามโลกพม่าต้องฟื้นฟูบูรณะประเทศให้พ้นจากความเสียหายต่างๆ
ต้องซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม การปรับปรุงอุ้ต่อเรือ ฯลฯ ปัญหาทั้งทางการเมืองและ
เศรษฐกิจรุมล้อมพม่าอยู่ทางด้านเศรษฐกิจนั้น ปรากฏว่าเกษตรกรขาดแคลนเงินทุนอยู่
ทั่วไป ปัญหาใจรัยผู้รัยชุกชุม ทางด้านการเมืองนั้นปรากฏว่าแนวความคิดแบบคอมมิวนิสต์
เริ่มจะแผ่ขยายตัว อย่างไรก็ตาม ในค.ศ. 1948 เมื่อพม่าได้เอกราชอย่างแท้จริง รัฐบาล
ของอู๋นุพยายามใช้นโยบาย เศรษฐกิจและการเมืองแบบผสมระหว่างทุนนิยมและสังคมนิยม

มีลักษณะ เป็นรัฐสวัสดิการมีการวางแผนจากส่วนกลางบ้าง โดยอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศในด้านผู้เชี่ยวชาญ พม่าต้องการฟื้นฟูทั้งทาง เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมให้ทัดเทียมกัน โดยรัฐบาลจะ เข้าช่วยเหลือทั้งทางการลงทุนตลอดจน เข้าไปดำเนินการผลิตด้วยตนเอง ในช่วง ค.ศ. 1948- 1950 ปรากฏว่าภาวะทั้ง เศรษฐกิจและการเมืองของพม่าสับสนปั่นป่วนมีการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองอยู่เกือบตลอดเวลา แต่ในที่สุดการเริ่มพัฒนาอย่าง ได้เริ่มขึ้น เมื่อมีโครงการพัฒนาที่เรียกว่า "Pyidawtha" ซึ่งหมายถึงประเทศที่รุ่งเรืองด้วยสันติภาพความมั่งคั่งและความสุข^{19/}

ก). ประเทศพม่าในทศวรรษ 1950

การพัฒนาในระยะเริ่มแรกของพม่านั้น ให้ความสำคัญแก่บทบาทของเอกชนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้าน การออมและการลงทุน ซึ่งเชื่อว่าภายใต้แรงจูงใจที่รัฐให้จะทำให้เอกชนมีการใช้จ่ายลงทุนในระดับที่น่าพอใจ นอกจากนั้น รัฐบาลยังยอมรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เป็นจำนวนมากมาย แม้ว่าความตั้งใจเดิมของพม่าคือการไม่ยอมพึ่งพาค่าเงินต่างประเทศประมาณว่า 1 ใน 3 ของรายจ่ายของรัฐในช่วงนี้ มาจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงระยะ ค.ศ. 1959-60 ปรากฏว่าสถานการณ์ต่างๆ ไม่เป็นตามที่รัฐบาลหวังไว้ เอกชนยังคงลงทุนต่ำกว่าที่รัฐคาดคะเนเอาไว้มาก

ในการพัฒนาของพม่าในระยะเริ่มแรกของทศวรรษนี้นั้นพยายามพัฒนาทั้งสาขาเกษตรและอุตสาหกรรมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นลักษณะของการพัฒนาแบบสมดุล (Balanced Growth) โดยรัฐบาลเข้าควบคุมในการดำเนินงานเศรษฐกิจโดยตรง เช่น การกำหนดราคาราคาสินค้าการเกษตรคงที่ราคาเดียวตลอดปีแก่เกษตรกรเป็นต้น โดยหลักการแล้วการแทรกแซงของรัฐมีผลให้เกิดการจัดทรัพยากรที่ผิดพลาดของสังคม เพราะราคามีได้ เป็นกลไกในการตัดสินใจของตลาดหรือการแบ่งสรรทรัพยากรอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยสรุปได้ว่าในทศวรรษ 1950 นั้น เศรษฐกิจของ
พม่ามีอัตราการขยายตัวของ เศรษฐกิจในระดับที่ดีพอสมควร เมื่อเทียบกับระดับหลังสงคราม
โลกใหม่ๆ แต่ยังต่ำกว่าระดับก่อนสงครามคือ GDP ของพม่าในช่วง ค.ศ. 1949-1950
เป็นเพียง 70% ของช่วง ค.ศ. 1938-1939^{20/} ในช่วงของการพัฒนาในทศวรรษ
1950 นั้น อุตสาหกรรมได้มีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในโครงสร้างเศรษฐกิจของพม่า

ปัจจัยที่ส่งเสริมการขยายตัวของรายได้ประชาชาติพม่าอีกอย่างหนึ่งคือ
การผลิตข้าว ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองความอดอยากหิวไทยเกิดขึ้นโดยทั่วไป
ความต้องการอาหารมีมากและพม่าสามารถฟื้นฟูการผลิตข้าวได้แม้ว่าจะช้ากว่าประ เทศไทย
ก็ตาม ในช่วงสองสามปีแรกของทศวรรษ 1950 นั้น พม่าขายข้าวได้เป็นจำนวนมาก
ประกอบกับราคาข้าวที่สูงเนื่องจากความต้องการมีมาก เพราะในระยะนั้นมีสงคราม
เกาหลีและสงครามอินโดจีน ทำให้รายได้ของประเทศพม่ามีจำนวนมาก แต่ทว่าต่อมา
เมื่อราคาข้าวตกต่ำลงเพราะการสิ้นสุดของสงครามและการที่ประเทศผู้ผลิตอาหาร
หลายประเทศได้ฟื้นฟูการผลิตของตนได้ ทำให้พม่าขาดรายได้จากการค้าข้าวมาก
และเกิดภาวะการค้าขาดดุล จำนวนสำรองเงินตราของพม่าลดลง ซึ่งมีผลกระทบ
ต่อแผนพัฒนาที่ตั้งไว้ เพราะ เมื่อสำรองเงินตราลดลงย่อมเกิดอุปสรรคในการสั่งสินค้า
เข้า

ในปลายทศวรรษ 1950 ปรากฏว่าการเมืองในพม่าถึงจุดวิกฤต ความ
ล้มเหลวของเศรษฐกิจในตอนปลายทศวรรษนี้ยังผลให้เกิดความไม่พอใจทั่วไป ทหาร
เริ่มเข้ามามีบทบาทในการแทรกแซงทางการเมือง และในที่สุดรัฐบาลพลเรือนของอู
ก็ต้องพ้นอำนาจ นายพลเนวินซึ่งทำการปฏิวัติรัฐบาลเดิมได้ตั้งรัฐบาลโดยมีสภาปฏิวัติ
แทนรัฐสภา และในยุคนี้ระบบ เศรษฐกิจถูกชี้นำโดยรัฐโดยตรง รัฐบาล เข้าควบคุม

กิจการต่างๆ ทางเศรษฐกิจ มีการวางแผนส่วนกลางเต็มที่มีการโอนกิจการต่างๆ ทั้งการค้า การธนาคาร ทั้งของชาวต่างประเทศและชาวพื้นเมืองมาเป็นของรัฐ และแล้วพม่าก็ก้าวไปสู่การพัฒนาประเทศภายใต้ระบอบ "สังคมนิยมแบบพม่า" จะเห็นได้ว่าบทบาทของเอกชนจะต้องถูกจำกัดภายใต้ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ ความเสรีในการตัดสินใจดำเนินธุรกรรมต่างๆ ของฝ่ายเอกชนไม่อาจเกิดได้แน่นอน และแรงจูงใจต่างๆ ทางเศรษฐกิจย่อมสูญสิ้นไป

ข). พม่าในทศวรรษ 1960

ในทศวรรษนี้ ภายใต้การนำของเนวินนั้น ไม่อาจช่วยให้ระบบเศรษฐกิจฟื้นตัว สถานการณ์กลับเลื่อมโทรมลงไปอีก สถานการณ์การขาดแคลนข้าวเกิดขึ้นในพม่าทั้งๆ ที่เคยเป็นประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลก ตลาดมืดของสินค้าตลอดจนการลักลอบนำสินค้าออกต่างประเทศเกิดโดยทั่วไป เศรษฐกิจทรุดโทรมลงทั้งทางด้าน เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ในขณะที่มีการเพิ่มของประชากร ซึ่งย่อมทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรต่ำลง การส่งสินค้าออกต่างประเทศลดลงตลอดเวลา และภายใต้สภาพเช่นนี้ภาวะดุลการค้าและการชำระเงินย่อมเลวลง ดุลการค้าของพม่าของพม่าขาดดุลติดต่อกันเกือบตลอดทศวรรษ 1960 ยกเว้นปีแรกๆ เท่านั้น

นายพล เนวินมิได้นำประเทศไปสู่การพัฒนาแต่กลับยิ่งทำให้ประเทศทรุดโทรมลงอย่างมาก ทำให้ประเทศพม่าซึ่งเคยอุดมสมบูรณ์ในอดีตถึงกับต้องมีการปันส่วนสินค้า แผนเศรษฐกิจตลอดจนหลักการที่สวยงามของ เนวินที่จะทำให้เศรษฐกิจตลอดจนหลักการที่สวยงามของ เนวินที่จะทำให้เศรษฐกิจมีการพัฒนาอย่างได้สัดส่วนตามที่วางแผนไว้^{21/} ไปได้เกิดขึ้นไม่ ความเท่าเทียมโดยความยากจนยิ่งกว่าเดิมของชาวพม่า เช่นนี้อาจจะเลวร้ายยิ่งกว่าความไม่เท่าเทียมที่เป็นอยู่ดั้งเดิมเสียอีก การมุ่งแก้ไขความไม่เท่า

เทียมของพลเมืองโดยการยึดโอนกิจการต่างๆ มาเป็นของรัฐ โดยละเลยกลไกราคา
เสียและใช้การวางแผนส่วนกลางตามแบบสังคมนิยมนั้นมิได้ช่วยให้พม่ามีสภาพดีขึ้นตรง
ข้ามกับเกิดภาวะชะงักงันของเศรษฐกิจ การไม่ต้องการพึ่งพิงทุนนิยมจากภายนอกก็เป็น
สิ่งที่เป็นไปไม่ได้สำหรับกรณีพม่า เพราะเมื่อพม่าไม่ต้องการพึ่งพาฝ่ายทุนนิยม ในที่สุด
พม่าก็หันไปอิงกับฝ่ายสังคมนิยม

กล่าวได้ว่าทั้งรัฐบาลสวัสดิการเสรีของอูนู และรัฐบาลสังคมนิยมของ เนวิน
นั้นมิได้มีการวางแผนเศรษฐกิจอย่างจริงจัง แผนส่วนใหญ่เป็นแผนระยะสั้น กรรมการ
วางแผนหรือกรรมการปฏิบัติงาน เป็นกรรมการเฉพาะใจ เมื่อหมดงานก็ยุบเลิกไปจึงไม่
มีการติดตามผลงานที่วางแผนไว้ การรวบอำนาจมากเกินไปนั้นมิผลให้การควบคุมงาน
ทำได้ไม่ทั่วถึง และไม่มีประสิทธิภาพ การวางแผนจากส่วนกลางของนายพล เนวินก็เป็น
แต่เพียงการโอนงานให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำแทนเอกชนให้ภาคเศรษฐกิจเท่านั้น มีการตั้ง
หน่วยงานของรัฐอย่างมากมาย แต่การดำเนินงานไม่มีการประสานงานที่ดี รัฐพยายาม
โอนกิจการธนาคาร การค้าและอุตสาหกรรมมาเป็นของรัฐ รวมทั้งการโอนที่ดินด้วย รัฐ
จึงกลายเป็นนายทุนใหญ่รายเดียวของประเทศ และเป็นนายทุนที่มีอำนาจเผด็จการแต่ไร้
ประสิทธิภาพ จะเห็นได้จากการโอนกิจการธนาคารนั้น ความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล
ทำให้ประชาชนถอนเงินออกไปได้ก่อน เป็นจำนวนมาก ส่วนการโอนการค้าและอุตสาหกรรม
ล้วนล้มเหลว เกิดตลาดมืด และเกิดเงินเฟ้อตลอดเวลา การกระทำของรัฐไม่ช่วยให้
ฐานะทางความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นเลย ผู้ผลิตภายใต้การบังคับขาดแรงจูงใจ
ในการผลิต **ข้อมถกการผลิตคง** ระบบปันส่วนสินค้าโดยรัฐไม่ได้ผลเพราะ
ราคาในตลาดมืดสูงมาก ผู้ได้รับโควตาสินค้าทั้งเจ้าของร้านและลูกค้าต่างแอบเอาสินค้า
ไปขายต่อในตลาดมืดเพราะได้กำไร แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของรัฐบาลที่จะขจัด

"กำไร" ซึ่งถือว่าเป็นตัวการที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในระบบสังคมนิยมนั้น ไม่ประสบความสำเร็จและแสดงถึงการควบคุมที่ไร้ประสิทธิภาพของรัฐ ดังนั้น ปัญหาความขาดแคลนสินค้าย่อมแก้ไขมิได้ชี้ให้เห็นว่ากลไกของรัฐไม่อาจทำงานได้ดีเท่ากับกลไกตลาด เมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์ในช่วงก่อนการเปลี่ยนระบบการปกครองกับช่วงหลังของการปกครองในระบบเผด็จการ หรือเปรียบเทียบช่วงก่อนการได้รับอิสรภาพกับช่วงหลังการได้อิสรภาพ

อย่างไรก็ดี ในช่วงทศวรรษ 1960 นี้กล่าวได้ว่าพม่าพยายามให้ความสนใจชนบทมากขึ้นมีการให้แรงจูงใจเกษตรกรด้านสินเชื่อดำเนินการตั้งสหกรณ์การเกษตร เอนกประสงค์ กลไกที่เป็นสมาชิกสหกรณ์จะกู้เงินได้โดยง่ายและดอกเบี้ยเงินกู้ก็ต่ำ นอกจากนั้นรัฐบาลพยายามเพิ่มราคาขั้นต่ำของข้าวเปลือกแต่ยังต่ำกว่าราคาตลาดมืดปรากฏว่าชาวนามีการขอกู้เงินจากสหกรณ์เพิ่มมาก แต่การขอกู้เงินเพิ่มจำนวนมากขึ้นในกลางทศวรรษ 1960 นั้น มิได้หมายความว่าผลผลิตจะเพิ่มขึ้น ดังนั้น เมื่อจำนวนเงินเพิ่มโดยผลผลิตไม่เพิ่มภาวะเงินเฟ้อจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่ผลผลิตไม่เพิ่มมองได้สองนัยคือ ชาวนานำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ หรือผลผลิตส่วนที่เพิ่มนั้นถูกลักลอบนำไปขายในตลาดมืด เพราะระบบการควบคุมของรัฐไม่รัดกุม

5. สรุป

หากจะพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วการที่พม่าพยายามปิดประเทศ ไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากตะวันตก แต่กลับนำเอาวิถีทางแบบสังคมนิยมบังคับมาใช้ นั้น อาจมิใช่ทางเลือกที่ถูกต้องนัก เพราะพม่าขาดแคลนปัจจัยการผลิตทั้งทางด้านทรัพยากรมนุษย์ วัตถุดิบที่สำคัญในการอุตสาหกรรม เทคโนโลยี ตลอดจนเงินทุนเพื่อพัฒนา การพึ่งพาต่างประเทศ

ในระดับที่เหมาะสมอาจมีประโยชน์แก่พม่ามากกว่าการโดดเดี่ยวตนเองจากโลกภายนอก อนึ่ง ประเทศพม่าเคยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์อาจเท่ากับหรือมากกว่าประเทศไทย ประชาชนที่อดอยากยากจนที่สุดก็น่าจะมีสภาพเลวร้ายไปกว่าไทย การมีชนกลุ่มน้อยชาวดั้งชาติเข้ามากอปรไทยผลประโยชน์ไปจากพม่า นั้น ไทยก็ประสบปัญหาเช่นนี้เหมือนกัน แต่ไทยมีทางเลือกที่แตกต่างออกไป การเอาระบบสังคมนิยมมาใช้ในพม่าอาจเป็นข้อผิดพลาดอย่างใหญ่หลวง ทำให้เกิดผลต่อเนื่อง เป็นลูกโซ่ เมื่อการลงทุนของนายทุนเอกชนทั้งชาวดั้งชาติและชาวพื้นเมืองยุติลง และโดยการจัดการที่ไร้ประสิทธิภาพของรัฐประกอบกับการขาดแคลนเทคโนโลยีและทุน ย่อมทำให้การผลิตตกต่ำลง การจ้างงานย่นย่อลง รายได้ทั้งของประเทศและประชาชนลดลง และระบบความเสมอภาค เช่นที่พม่าต้องการกลับ เป็นการทำให้ประชาชนของตนเอง ทั้งยังปรากฏว่าในที่สุดแล้วพม่าต้องพึ่งพาประเทศอื่น แม้จะมีใช้ฝ่ายโลกเสรีก็ตาม

ในปัจจุบันนี้พม่ายังคงประสบภาวะยุ่งยากซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังคือ ปัญหาของชนกลุ่มน้อย ซึ่งยังต้องการชิงอำนาจจากรัฐบาลอยู่อันมิผลให้ความสงบภายในของพม่ามีน้อย เมื่อความสงบภายในไม่มี การพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมยากที่จะสำเร็จ ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีปัญหาชนกลุ่มน้อยมากเท่าพม่า แต่มีปัญหามากมายที่เป็นอุปสรรคการพัฒนาประเทศเช่นกัน เช่นการตกเป็นหนี้สินต่างประเทศอย่างมาก ซึ่งไม่ทราบว่าจะวันใดประเทศจะล้มละลาย ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาและติดตามอย่างยิ่งว่าการพัฒนาประเทศของบ้านพี่เมืองน้อง(ไทย-พม่า) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันเป็นเวลายาวนานในประวัติศาสตร์จะลงเอยด้วยรูปแบบใด

เชิงอรรถ

1. ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์, 2524) หน้า 138.
2. เรื่องเดียวกัน, หน้า 164-171.
3. เรื่องเดียวกัน, หน้า 183.
4. เรื่องเดียวกัน, หน้า 193.
5. ดี.จี.อี.ฮอลล์, (แต่ง), ชาญวิทย์ เกษตรศิริและคณะ (บก.แปล), ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 2, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด 12522) หน้า 102.
6. ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, เรื่องเดิม, หน้า 194.
7. ดี.จี.อี.ฮอลล์, เรื่องเดิม, หน้า 748.
8. เรื่องเดียวกัน, หน้า 754.
9. Tate, D.J.M. The Making of Modern South - East Asia, Vol.1 : The European Conquest. (Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1971), p. 123.
10. จิตรงาม วัฒนพันธุ์, "นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มศว.ประสานมิตร, 2526), (อัดสำเนา), หน้า 75.
11. Russell Andrus, Burmese Economic life (USA: Stanford, 1947), p.42.
12. คือเมื่อไทยทำสนธิสัญญาเบาว์ริง
13. ดี.จี.อี.ฮอลล์, เรื่องเดิม, หน้า 941.
14. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.
15. จิตรงาม วัฒนพันธุ์, เรื่องเดิม, หน้า 83.
16. เรื่องเดียวกัน, หน้า 109.
17. J.M.Pluvier, South-East Asia from Colonialism to Independence, (Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1974), pp. 63-64.
18. J.R.Andrus, op.cit., p. 15.

19. อสัมภินพงศ์ ฉัตราคม, ประวัติการพัฒนาเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. (กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์จำกัด, 2525), หน้า 153.

20. เรื่องเดียวกัน. หน้า 155.

21. Mya Maung, Burma and Parkistan : Comparative Study of Development, (New York : Praeger Publisher , 1971), p. 59.